

Siyasal ideoloji mi, siyasal kültür mü?

HASAN BÜLENT KAHRAMAN



Türkiye’de solda yer aldığını söyleyen iki partinin Türkiye’deki politik gündeme belli bir ağırlık koyamamasının altında yatan en önemli neden bu partilerin ciddi bir ideolojik yapıya sahip olmamasıdır. Bu yalnızca mevcut iki sol partiyle ilgili

değil, genel olarak Türkiye’deki siyasal yapının özüyle ilgili bir husustur. Fakat, sosyal demokratik hareket bu olgudan, doğası gereği daha geniş ölçüde etkilenmektedir. Çünkü, sosyal demokrat ya da sosyalist partiler siyasal tarih içinde birer ideoloji ve program hareketi olarak doğmuş siyasal oluşumlardır. Bu nitelikleriyle bu partiler ciddi bir entellektüel hırçınlığa da, hiçbir komplekse kapılmaksızın, sahip olmuşlardır. Kaldı ki, çıkışları Marxist harekete dönük bir eleştiriden, onun zihinsel olarak irdelenmesi çabasından kaynaklanmıştır.

Oysa Türkiye’deki sosyal demokratik hareket bu anlayıştan tümüyle uzaktır. Tümüyle bir yerellik mantığına yaslanan bu hareket çoğunlukla İttihat ve Terakki döneminde başlayan bir ‘teceddüd’ anlayışına yaslanır

ve orada düğümlenir. Bu yenileşmeci gelenek özünde devletin kurulmasını ve kurumlaştırılmasını savunur. 1960’lardan sonra sosyal demokrasinin dayanağı olan emek ise ideolojik bir ayrışmadan değil bütünüyle devlet eksenli bir yaklaşımdan türemiştir. Organik toplum muhakemesinin daha geniş tabanlı bir oluşumla özdeşleşmesidir. Dolayısıyla da Türk sosyal demokrasisi sonuç itibarıyla Türkiye’deki siyasal hareketin üstüne oturduğu ve demokrasinin biçim özellikleriyle iç içe geçmiş bir kültürü benimsemektedir. Herhangi bir ideolojik tavır içinde değildir. Bu durum birkaç nedenden ötürü sorunludur. Her şeyden önce de kültür ve ideoloji arasındaki zıtlaşmayla ve onun moderniteyle olan ilişkisiyle bağlantılıdır.

Kültür, özü itibarıyla tutucu bir kavramdır. Çünkü bir gelenek oluşturur. Kültürün koparılması diye bir şey söz konusu değildir. Ancak dönüştürülebilir ki, bu da onun yeniden üretilmesi anlamına gelir. Ayrıca kültürün belki de bütün ideolojik çıkışların üstüne oturduğu ortak payda olduğunu anımsamak zorunludur. Oysa, kültürün tartışılması ve koparılma iradesinin ortaya koyulması bütünüyle ideolojik bir edimdir. Her ideoloji doğası ve tanım gereği karşıtını kendi içinde barındırır ve onun

doğmasına olanak verir. Bu, ideoloji karşıtını dışlasa da geçerli olan bir husustur. Bu yanılla da ideolojinin tarihsel, kültürün ise geleneksel olduğu vurgulanmalıdır.

Modernitenin sorunlu saydığı şey tarihsellik değil geleneksel olandır. Modernite mantığı gereği geleneksel olana karşı bir tavır alıştır ve bu yanılla kendi içinde ideolojik bir yönelimdir. Bu açıdan bakınca İttihat ve Terakki süreci de başlangıçta modernist bir çıkış olarak görülmelidir. Fakat zaman içinde kendi kültürünü oluşturmuş, gelenekleşmiş ve kendi üstüne kapanmıştır. Dolayısıyla da modernist bir zihinsellikten söz etmek bir yana, modernitenin kendi içinde sakladığı karşıtlarını kullanarak dönüşme olanağını bile yitirmiştir. Öylelikle, Türkiye’deki sosyal demokrasinin modernite sonrası muhakemelerden etkilenmesi de olanaksız hale gelmiştir. Çünkü, bu hareketin oluşturduğu kültürün çizgiselliği ve tutuculuğu modernist bir mantığı bile dışlamaktadır. Bu durumda yerel sosyal demokrasinin öncelikle kendi geleceğine karşı çıkararak, dolayısıyla ideolojik bir tavır takınarak kendi içinde modernleşmesi gerekmektedir. Modernite sonrası olguların kavranabilmesi ancak ondan sonra mümkün olabileceği gibi, bu, o siyasal hareketin mevcut yapıdan kopuşunu da sağlayacak tek olanaktır.